

IV

(Zawiadomienia)

ZAWIADOMIENIA INSTYTUCJI I ORGANÓW UNII EUROPEJSKIEJ

RADA

Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie z dnia 15 listopada 2007 r. na temat poprawy jakości kształcenia nauczycieli ⁽¹⁾

(2007/C 300/07)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ I PRZEDSTAWICIELE RZĄDÓW PAŃSTW CZŁONKOWSKICH ZEBRANI W RADZIE,

UWZGLĘDNIAJĄC:

społeczeństwa; tworzenia warunków, które pomogą nauczycielom przejść przez etap kształcenia i doskonalenia zawodowego, a także przyciągania do zawodu nauczyciela i instruktora kandydatów posiadających doświadczenie zawodowe w innych dziedzinach ⁽⁴⁾.

- 1) Konkluzje z posiedzenia Rady Europejskiej w Lizbonie w dniach 23–24 marca 2000 r., w których podkreślono, że inwestowanie w kapitał ludzki w zasadniczy sposób wpływa na miejsce Europy w gospodarce opartej na wiedzy, i w których wezwano państwa członkowskie by „podjęły działania zmierzające do usunięcia przeszkód ograniczających mobilność nauczycieli oraz do przyciągnięcia do zawodu nauczyciela osób o wysokim poziomie wykształcenia” ⁽²⁾.
- 2) Przedstawione Radzie Europejskiej sprawozdanie Rady ds. Edukacji z lutego 2001 roku w sprawie konkretnych przyszłych celów stawianych systemom edukacji i szkolenia; w sprawozdaniu tym podkreślono ewoluującą rolę nauczycieli, którzy przekazując wiedzę, jednocześnie „odgrywają rolę opiekuna-przewodnika, który wskazuje uczniom drogę w ich podróży ku wiedzy” ⁽³⁾.
- 3) Cel 1.1 programu prac „Edukacja i szkolenie 2010” — *Poprawa jakości kształcenia i szkoleń nauczycieli i instruktorów* — który zwraca uwagę na znaczenie: zachęcania osób mających silną motywację i wysokie kwalifikacje do podejmowania pracy w zawodzie nauczyciela i do pozostania w tym zawodzie; określania umiejętności, które umożliwią nauczycielom sprostanie zmieniającym się potrzebom
- 4) Rezolucję Rady z dnia 27 czerwca 2002 r. w sprawie uczenia się przez całe życie, w której zwrócono się do państw członkowskich o poprawienie jakości kształcenia i szkoleń nauczycieli biorących udział w procesie uczenia się przez całe życie, tak aby nabyli oni umiejętności niezbędne w społeczeństwie wiedzy ⁽⁵⁾.
- 5) Wspólne sprawozdanie okresowe Rady i Komisji z dnia 26 lutego 2004 r. w sprawie postępów w realizacji celów strategii lizbońskiej w dziedzinie kształcenia i szkoleń ⁽⁶⁾, w którym za priorytetowe uznano opracowanie wspólnych europejskich zasad w odniesieniu do kompetencji i kwalifikacji potrzebnych nauczycielom, aby mogli dostosować się do zmian, jakim ulega ich rola w społeczeństwie wiedzy ⁽⁷⁾.
- 6) Wspólne sprawozdanie okresowe Rady i Komisji z dnia 23 lutego 2006 r. z postępów w realizacji programu prac „Edukacja i szkolenie 2010”, w którym podkreślono, że „inwestycje w szkolenia nauczycieli i instruktorów oraz wzmocnienie przewodnictwa instytucji edukacyjnych i szkoleniowych są kluczowe dla poprawy skuteczności systemów edukacji i szkoleń” ⁽⁸⁾.

⁽¹⁾ Konkluzje te odnoszą się do nauczycieli kształcenia ogólnego i nauczycieli kształcenia zawodowego; do celów konkluzji nauczycielem jest osoba, która posiada uznany status nauczyciela (lub równoważną pozycję), zgodnie z ustawodawstwem i praktyką danego państwa członkowskiego. Definicja ta nie obejmuje osób zatrudnionych poza formalnym systemem kształcenia i szkoleń, ponieważ zadania przez nie wykonywane mają inny charakter i kontekst.

⁽²⁾ Dok. SN 100/1/00 REV 1.

⁽³⁾ Dok. 5980/01.

⁽⁴⁾ Dz.U. C 142 z 14.6.2002, str. 1.

⁽⁵⁾ Dz.U. C 163 z 9.7.2002, str. 1.

⁽⁶⁾ 6905/04.

⁽⁷⁾ Załączniki I oraz II do dok. 12414/07 ADD 1.

⁽⁸⁾ Dz.U. C 79 z 1.4.2006, str. 1.

- 7) Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zgromadzonych w Radzie z dnia 14 listopada 2006 r. w sprawie skuteczności edukacji i szkoleń i równego dostępu do nich, w których stwierdzono, że „*motywacja, umiejętności i kompetencje nauczycieli, szkoleniowców, pozostałego personelu nauczającego oraz poradnictwo i pomoc społeczna, a także jakość zarządzania szkołami są kluczowymi czynnikami przyczyniającymi się do osiągnięcia wysokiej jakości wyników w nauce*” oraz że „*starania personelu nauczającego powinny być wspierane przez ciągłe doskonalenie umiejętności zawodowych*”.
- 8) Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zgromadzonych w Radzie z dnia 14 listopada 2006 r. w sprawie przyszłych priorytetów ściślejszej europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia zawodowego, w których podkreślono, że potrzebni są wysoko wykwalifikowani nauczyciele ustawicznie doskonalący swoje umiejętności zawodowe ⁽⁹⁾.
- 9) Decyzję nr 1720/2006/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 listopada 2006 r. ustanawiającą program działań w zakresie uczenia się przez całe życie, który w ramach swojego komponentu, programu Comenius, przewiduje poprawę jakości i zwiększenie europejskiego wymiaru kształcenia nauczycieli ⁽¹⁰⁾.
- 10) Zalecenie 2006/961/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie ⁽¹¹⁾; w zaleceniu tym określono minimalny zakres wiedzy, umiejętności i postaw, które każdy uczeń powinien nabyć przed ukończeniem kształcenia i szkoleń, aby móc funkcjonować w społeczeństwie wiedzy, i które ze względu na swój przekrojowy charakter wymagają zacieśnienia współpracy między nauczycielami i zwiększenia ich pracy zespołowej oraz zastosowania w nauczaniu podejścia wykraczającego poza tradycyjne ramy,

Z ZADOWOLENIEM PRZYJMUJĄ komunikat Komisji do Rady i Parlamentu Europejskiego z dnia 23 sierpnia 2007 r. w sprawie poprawy jakości kształcenia nauczycieli ⁽¹²⁾, w którym stwierdzono, że jakość nauczania i kształcenie nauczycieli mają podstawowe znaczenie dla poprawy ogólnego poziomu wykształcenia i dla osiągnięcia celów strategii lizbońskiej, oraz w którym zamieszczono odpowiednie propozycje, jak utrzymać lub podnieść ten poziom.

POTWIERDZAJĄ, że chociaż odpowiedzialność za organizację systemów kształcenia i szkoleń, za przekazywane treści oraz za osiągnięcie celu 1.1 programu prac „Edukacja i szkolenie 2010” spoczywa na poszczególnych państwach członkowskich i że chociaż w wielu państwach członkowskich szkoły cieszą się znaczną autonomią, to w sprostaniu wspólnym wyzwaniom przydatna może się okazać współpraca europejska, a zwłaszcza zastosowanie otwartej metody koordynacji, która przewiduje opracowanie wspólnych zasad i celów oraz wspólnych inicjatyw,

takich jak uczenie się w grupach koleżeńskich, wymiana doświadczeń i sprawdzonych rozwiązań oraz wzajemna obserwacja.

UWAŻAJĄ, że:

- 1) Wysoka jakość nauczania to warunek, od którego zależą wysokiej jakości kształcenie i szkolenia, a one z kolei stanowią zasadniczy czynnik warunkujący w dłuższej perspektywie — w powiązaniu z innymi stosownymi obszarami polityki, takimi jak polityka gospodarcza i społeczna oraz badania naukowe — europejską konkurencyjność oraz umiejętność tworzenia większej liczby miejsc pracy i pobudzania wzrostu gospodarczego zgodnie z celami strategii lizbońskiej.
- 2) Co równie istotne, nauczyciele świadczą usługi o dużym znaczeniu społecznym: odgrywają zasadniczą rolę, umożliwiając ludziom odkrywanie i rozwijanie talentów, wykorzystywanie potencjału w zakresie rozwoju osobistego i wysokiej jakości życia, a także pomagając im w zdobywaniu szerokiej wiedzy oraz umiejętności i kluczowych kompetencji przydatnych im jako obywatelom w życiu osobistym, społecznym i zawodowym.
- 3) Umiejętność sprostania przez nauczycieli wyzwaniom związanym z coraz większym zróżnicowaniem społecznym i kulturowym, z jakim spotykają się w szkołach, ma zasadnicze znaczenie dla tworzenia sprawiedliwszych systemów edukacji i dla czynienia postępów w zapewnianiu wszystkim równych szans.
- 4) Kształcenie i szkolenie nauczycieli to zasadniczy element modernizacji europejskich systemów kształcenia i szkoleń, a do przyszłej poprawy ogólnego poziomu wykształcenia i tempa realizacji wspólnych celów określonych w programie prac „Edukacja i szkolenie 2010” przyczyni się istnienie efektywnych systemów kształcenia nauczycieli.

- 5) W świetle powyższych uwag państwa członkowskie powinny uznać za priorytet poprawę jakości kształcenia nauczycieli na wszystkich etapach ich kariery zawodowej.

ODNOTOWUJĄ, że:

- 1) Zachodzące w społeczeństwie liczne zmiany o charakterze społecznym, kulturowym, gospodarczym i technologicznym stawiają przed zawodem nauczyciela nowe wyzwania oraz wywołują potrzebę wypracowania takiego podejścia do nauczania, które w większym stopniu będzie się skupiać na kompetencjach i jednocześnie położy silniejszy nacisk na wyniki w nauce.

Coraz częściej oczekuje się, że uczniowie w trakcie zdobywania kompetencji mających w życiu kluczowe znaczenie w większym stopniu opanują umiejętność samodzielnej nauki i wezmą na siebie odpowiedzialność za proces uczenia się.

⁽⁹⁾ Dz.U. C 298 z 8.12.2006, str. 8.

⁽¹⁰⁾ Dz.U. L 327 z 24.11.2006, str. 45.

⁽¹¹⁾ Dz.U. L 394 z 30.12.2006, str. 5.

⁽¹²⁾ Dok. 12414/07 + ADD 1 + ADD 2.

Ponadto zdarza się, że uczniowie w obrębie jednej klasy pochodzą z coraz bardziej zróżnicowanych środowisk, a ich umiejętności są zdecydowanie różnorodne.

Aby umożliwić nauczycielom dostosowywanie metod nauczania do zmieniających się potrzeb uczniów, należy zapewnić im możliwość regularnego doskonalenia umiejętności już posiadanych lub nabywania umiejętności nowych.

- 2) Nowe wyzwania, przed którymi stają nauczyciele, wiążą się nie tylko z koniecznością tworzenia nowych warunków uczenia się i z koniecznością wypracowywania nowych podejść do kwestii nauczania, lecz także z potrzebą wysokiego poziomu profesjonalizmu.

W związku z faktem, że szkoły stają się coraz bardziej samodzielne i otwarte, nauczyciele w coraz większym stopniu stają się odpowiedzialni za treść, organizację i monitorowanie procesu uczenia się, a także za własny rozwój zawodowy na kolejnych etapach kariery.

- 3) To z kolei powoduje, że przed instytucjami kształcenia nauczycieli, osobami kształcącymi nauczycieli oraz szkołami pojawiają się nowe wyzwania związane z opracowywaniem lub realizacją programów przeznaczonych zarówno dla osób przygotowujących się do zawodu nauczyciela, jak i dla osób już pracujących w tym zawodzie. Aby systemy kształcenia nauczycieli mogły sprostać tym wyzwaniom, należy zwiększyć koordynację między różnymi etapami kształcenia nauczycieli — od kształcenia, przez dodatkowe wsparcie ułatwiające start w zawodzie (staż)⁽¹³⁾, po doskonalenie zawodowe.

Co więcej, konieczne jest z jednej strony zwiększanie zachęt dla nauczycieli do stałego podnoszenia umiejętności na kolejnych etapach kariery zawodowej, a z drugiej — podejmowanie działań, które zagwarantują, że doskonalenie zawodowe będzie dostosowane do potrzeb nauczycieli zarówno pod względem jakości, jak i ilości szkoleń.

- 4) W kilku państwach członkowskich pojawia się potrzeba nie tylko zachęcenia nowych osób, w tym osób z odpowiednimi kwalifikacjami i z doświadczeniem w innych zawodach, do podjęcia zawodu nauczyciela, lecz także przekonania doświadczonych nauczycieli do pozostania w zawodzie — wielu z nich wybiera bowiem przejście na wcześniejszą emeryturę lub zmianę zawodu.

Poprawa jakości kształcenia nauczycieli może być jednym ze sposobów, by nauczanie stało się atrakcyjną ścieżką zawodową.

⁽¹³⁾ „Staż” polega na tym, że w niektórych państwach członkowskich nauczycielom świeżo po uzyskaniu kwalifikacji do wykonywania zawodu udziela się w pierwszych latach pracy dodatkowego wsparcia (np. przez opiekę doświadczonego nauczyciela, szkolenia, poradnictwo), które jest im potrzebne, by mogli odpowiednio wywiązywać się z nowych obowiązków zawodowych wynikających z pracy w szkole; staż taki stanowi zatem rodzaj łącznika między kształceniem zawodowym, jakie otrzymał nauczyciel, a faktyczną praktyką zawodową.

ZGADZAJĄ SIĘ, w ramach własnych kompetencji:

- 1) Dołożyć starań, aby nauczyciele:

- posiadali wyższe wykształcenie⁽¹⁴⁾, które w równym stopniu opiera się na studiach naukowych i na praktyce w zakresie nauczania,
- posiadali specjalistyczną wiedzę z zakresu wykładanych przez siebie przedmiotów oraz niezbędne umiejętności pedagogiczne,
- na początku kariery zawodowej mieli dostęp do efektywnych programów wsparcia ułatwiających start w zawodzie,
- na wszystkich etapach kariery zawodowej mieli dostęp do stosownej opieki doświadczonych nauczycieli,
- na wszystkich etapach kariery zawodowej byli zachęceni do weryfikowania swoich potrzeb szkoleniowych oraz do zdobywania nowej wiedzy, nowych umiejętności i kompetencji poprzez uczenie się formalne, nieformalne i pozaformalne, w tym wymiany i praktyki za granicą.

- 2) Dołożyć starań, aby nauczyciele pełniący funkcje kierownicze i posiadający umiejętności i doświadczenie w zakresie nauczania mieli także dostęp do wysokiej jakości szkoleń dotyczących zarządzania szkołą oraz szkoleń rozwijających umiejętności kierownicze.

- 3) Dążyć do zapewnienia skoordynowanej, spójnej, dysponującej odpowiednimi zasobami i cechującej się odpowiednią jakością oferty kształcenia, wsparcia ułatwiającego start w zawodzie i dalszego rozwoju zawodowego nauczycieli.

- 4) Rozważyć możliwość podjęcia działań służących podniesieniu poziomu kwalifikacji i poziomu praktycznego doświadczenia, których wymaga się od nowo zatrudnianych nauczycieli.

- 5) Zachęcać do nawiązywania bliższych kontaktów i rozwijania partnerstwa między szkołami — w formie „wspólnot edukacyjnych” — a instytucjami kształcenia nauczycieli i jednocześnie dbać o to, by instytucje te oferowały spójne i odpowiednie programy kształcenia nauczycieli, które cechują się wysoką jakością i stanowią skuteczną odpowiedź na ewoluujące potrzeby szkół, nauczycieli i ogółu społeczeństwa.

⁽¹⁴⁾ A w przypadku nauczycieli zajmujących się kształceniem zawodowym — posiadali wysokie kwalifikacje w nauczanej dziedzinie i odpowiednie kwalifikacje pedagogiczne.

- 6) Promować na etapie kształcenia nauczycieli, etapie wsparcia ułatwiającego start w zawodzie i na dalszych etapach ustawicznego rozwoju zawodowego nabywanie kompetencji, które umożliwią nauczycielom:
- przekazywanie kompetencji przekrojowych, takich jak kompetencje przedstawione w zaleceniu w sprawie kompetencji kluczowych ⁽¹⁵⁾,
 - tworzenie w szkołach bezpiecznej i przyjaznej atmosfery opartej na wzajemnym szacunku i na współpracy,
 - skuteczne uczenie w klasach zróżnicowanych pod względem społecznym i kulturowym, obejmujących uczniów o zróżnicowanych potrzebach i zdolnościach, w tym uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych,
 - bliską współpracę z innymi nauczycielami, rodzicami i z szerszymi kręgami społeczeństwa,
 - udział w organizacji działania szkoły lub ośrodka szkoleniowego, w których są zatrudnieni,
 - zdobywanie nowej wiedzy oraz stosowanie innowacyjnych rozwiązań przez rozwijanie umiejętności wyciągania wniosków z doświadczeń i stosowanie ich w praktyce,
 - korzystanie z technologii informacyjno-komunikacyjnych na użytek wykonywania swoich różnorodnych zadań oraz na użytek ustawicznego rozwoju zawodowego,
 - samodzielną naukę na kolejnych etapach kariery zawodowej.
- 7) Wspierać w odpowiedni sposób instytucje kształcenia nauczycieli oraz osoby kształcące nauczycieli, umożliwiając im w ten sposób opracowywanie innowacyjnych rozwiązań w odpowiedzi na nowe wyzwania związane z kształceniem nauczycieli.
- 8) Wspierać programy mobilności skierowane do nauczycieli, osób przygotowujących się do zawodu nauczyciela oraz osób kształcących nauczycieli, które mają w znacznym stopniu pomóc w ich rozwoju zawodowym, przyczynić się do lepszego zrozumienia różnic kulturowych, a także zwrócić uwagę na europejski wymiar nauczania.
- 9) Podejmować odpowiednie działania, dzięki którym nauczanie stanie się bardziej atrakcyjną ścieżką zawodową.

ZACHĘCAJĄ PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE, BY PRZY WSPARCIU KOMISJI:

- 1) Podejmowały wspólne działania służące zacieśnianiu współpracy na szczeblu europejskim w ramach otwartej metody koordynacji — w konsultacji z zainteresowanymi podmiotami oraz zgodnie z przekrojowym celem programu prac „Edukacja i szkolenie 2010” oraz z kolejnym programem — aby wspierać realizację priorytetów polityki w zakresie kształcenia nauczycieli, które wskazano w niniejszych konkluzjach.
- 2) Stosowały wszelkie dostępne instrumenty, takie jak instrumenty stanowiące część otwartej metody koordynacji, program uczenia się przez całe życie, siódmy program ramowy w zakresie badań i rozwoju technologicznego oraz Europejski Fundusz Społeczny, w celu upowszechniania — przy użyciu zintegrowanego podejścia — opartych na doświadczeniu informacji na temat strategii kształcenia nauczycieli, dalszych inicjatyw na rzecz wzajemnego uczenia się, innowacyjnych projektów w zakresie kształcenia nauczycieli, a także mobilności nauczycieli, osób kształcących nauczycieli oraz osób przygotowujących się do zawodu nauczyciela.

⁽¹⁵⁾ Patrz przypis 11.